

การศึกษาลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชน
เพื่อการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง : กลุ่มชุมชนเมือง

วิเชียร ชูเสมอ, รัตนสิทธิ์ ทิพย์วงศ์, มณฑล เลิศคนาวนิชกุล, จ๋านงค์ ณะภพ,
ศิริอุมา เจาะจิตต์, ปนัดดา พิบูลย์, จิราพร เจริญพูล, สุภาภรณ์ คงสวัสดิ์ และสุพัทธ์ พุ่มกา

สำนักวิชาสหเวชศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, อ.ท่าศาลา, จ.นครศรีธรรมราช 80160

(E-mail : cwchien@wu.ac.th)

การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังได้ดำเนินการต่อเนื่องมายาวนานประมาณ 100 ปีตั้งแต่ยุคการปฏิรูปประเทศของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ในสมัยนั้นเน้นการปลูกข้าวเพื่อการส่งออกไปยังหัวเมืองมลายูและชวา เป็นแนวทางหลักนำความรุ่งเรืองมาสู่ลุ่มน้ำอย่างยาวนานนับหลายสิบปี ในเวลาต่อมาด้วยแผนนโยบายในการพัฒนาที่เปลี่ยนจุดเน้นไปจากเดิม ประกอบกับระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงกระทบต่อ อาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของชาวลุ่มน้ำอย่างรุนแรง จึงได้มีการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่งอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2537 โดยหวังที่จะบรรเทาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค บรรเทาปัญหาน้ำท่วม ป้องกันน้ำทะเลบุกรุก และส่งเสริมอาชีพส่งเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่โครงการยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2543-2544 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้ทำการศึกษาสังเคราะห์สถานการณ์สภาพองค์ความรู้ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้ข้อสรุปสามารถทำความเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนในระดับหนึ่ง เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก ครอบคลุม และทันสมัยมากกว่าเดิม จึงได้ศึกษาต่อเรื่องเพิ่มเติมในครั้งนี้อย่างเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากประชาชนในฐานทรัพยากรและอาชีพ พื้นที่รวม 8 กลุ่ม รายงานฉบับนี้มาจากประชาชนกลุ่มชุมชนเมืองเป็นเพียง 1 ใน 8 กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มนักวิจัยได้ตกลงร่วมกันที่จะเลือก 5 เทศบาลในชุมชนเมืองลุ่มน้ำปากพนังเป็นพื้นที่ในการศึกษา เจาะจงเชิงยุทธศาสตร์สภาพเทศบาล ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ข้าราชการ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ อสม. แม่บ้าน และประชาชนทั่วไป จากเทศบาลเมืองปากพนัง เทศบาลตำบลเชียรใหญ่ เทศบาลตำบลหัวไทร เทศบาลตำบลชะอวด และเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งมีผู้ตอบรับเข้าร่วมวงสนทนากลุ่มรวม 71 คนคละหลากหลายตามที่ต้องการ นักวิจัยเกือบทุกคนได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคการเก็บข้อมูล โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ก่อนลงพื้นที่ กระบวนการสนทนากลุ่มดำเนินไปโดยอิงเทคนิคการประชุมอย่างสร้างสรรค์ จัดกลุ่มละ 13-15 คน รวม 5 กลุ่ม นักวิจัยร่วมกันวิเคราะห์ ระดมความคิด

สร้างข้อคำถามที่ใช้กระตุ้นการสนทนากลุ่มร่วมกันรวม 4 คำถาม ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา อาศัยเทคนิคดึงข้อมูลที่หลากหลายนอกเหนือจากการสนทนาแลกเปลี่ยน เช่น บัตรคำ การวาดภาพ และการทำแผนที่ความคิด แล้วเก็บเกี่ยวข้อมูลจากสมุดจดบันทึกของนักวิจัยประจำกลุ่ม บัตรคำ เทปบันทึกเสียง และแผนที่ความคิด นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์โดยสร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูล ตีความ จัดหมวดหมู่ประเด็นปัญหา ความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะไขว้ระหว่างประเด็นและชุมชน ให้ความสำคัญประกอบกับมิติเอกฉันท์ในวงสนทนาเป็นหลักในการจัดลำดับความสำคัญ

โดยสรุป ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภค ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม คงดำรงอยู่ในชุมชนเมืองลุ่มน้ำปากพนังโดยมีความแตกต่างระหว่างพื้นที่ในรายละเอียดอยู่บ้างประการ ซึ่งพวกเขาหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาทั้งด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดการสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตของพวกเขาเอง ในด้านการจัดการสังคมเน้นไปที่ประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ วิถีชุมชน และการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงโครงสร้าง และเชิงปฏิบัติการหลายประการ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้นำท้องถิ่น การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการประตูละบายน้ำ และการพัฒากลุ่มเครือข่ายชุมชน เป็นต้น ความต้องการและข้อเสนอแนะประการที่สอง คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขและบำบัดน้ำเสียจากนาุ้ง การจัดการขยะชุมชน การจัดการประตูละบายน้ำ การสร้างสรรคชุมชนน้ำอยู่ การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร ตลอดจนการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่คุณภาพชีวิตของประชาชนเชิงบูรณาการ โดยเน้นคุณค่าอยู่ดีมีสุขของสังคมในอดีตเป็นหลักคิด ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสัญญาณที่ดีของการพัฒนาแนวใหม่ อันจะนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งที่ได้ผล ขจัดอุปสรรคของการพัฒนานำความสามัคคีบนฐานของการประสานประโยชน์ไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนังตลอดไป

คำหลัก : คุณภาพน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค, น้ำเสีย, น้ำท่วม, การจัดการขยะชุมชน, การมีส่วนร่วม, การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

แหล่งทุน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ประเภทสิ่งพิมพ์ : รายงานการวิจัย

ผู้ประสานงาน : นุสนธ์ สงเอียด (สถาบันวิจัยและพัฒนา)

**A Study of the Order of Importance of Problems and People' Needs for
Research into and Development of the Pak Panang Basin Region :
Urban Community Group**

Wichien CHOOSAMER, Rustanasit TIPWONG, Monthon LERTCANAWANICHKUL,
Chamnong THANAPOP, Siriuma JAWJIT, Panatda PIBUL, Jiraporn JAROENPOOL,
Supaporn KONGSAWAT and Supat POOPAKA

*Institute of Allied Health Sciences and Public Health,
Walailak University, Tasala, Nakhon Si Thammarat 80160, Thailand*

(E-mail : cwichien@wu.ac.th)

As a continuance of the previous study in 2001, this study intended to explore and explain the existing problems, community needs and expectations from key informants of urban inhabitants in Pak Panang basin for further research and development. Five urban communities were ruled in by geographical scape and population definition, 3 in the low plain area and 2 from the up-land counterpart, comprising 71 heterogeneous key informants, from local politician leaders, civil officers, health volunteers, senior citizen groups, house-keepers, NGOs and general people.

We organized a 13-15 members in each focus group discussion for 5 such groups, used 4 well constructed questions as probing tools to facilitate group reflection and discussion, gathered data by flexible technique including card technique, picture drawing and mind mapping. We drew data from researcher's notes, informants' cards audio-tapes and mind maps, cross-tabulated the data through analytical matrices to grouping and prioritizing the existing issues of study. The study revealed 4 relevant urban community problems, ranking from the first to latter priority, those are lack of clean water supply, community waste water and shrimp farming waste water problem, flooding, economics related problem and a batch of social problems. It appeared that the urban key informants requested for participatory involvement in both significant area of natural resources-environmental management and social management domain, these sound to be the calling sign of self-directed development agenda confined in the

communities. Concerning about the new development paradigm, intensive thought and done by the coming date should be relied on strategic environmental assessment and the arena of conflict management strategy toward the entire plain and people.

Keywords : Clean and waste water, flood, conflict management, socio-economics

Grant : TRF

Published : Research Report.

Coordinator : Nuson Song-iat (*Institute of Research and Development*)